כיוצא בה *שמע מינה תלת (א) ש"מ א] קדושת דמים נדחה וש"מ בעלי *(מומין) [נ"ל חיים] נדחין ושמע מינה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי אמר אביי הכל מודים היכא דאמר אחציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר מאי תמורה קריבה שכן נוהגת בכל הקדשים או דלמא מעשר קרובה שכן מקדיש לפניו ולאחריו בתיקו : ב] **מתני'** גהרי זו תחת זו תמורת זו ג] חליפת זו הרי זו תמורה זו מחוללת על זו אין זו תמורה *דואם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין וצריך לעשות ד] דמים : **גמ'** למימרא דתחת לישנא דאתפוסי הוא ורמינהו הקדשי בדק הבית אמר ה] חליפת זו תמורת זו לא אמר כלום תחת זו מחוללת על זו דבריו קיימין ואי סלקא דעתך ו] לישנא דאיתפוסי היא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא ז] [א] אמר אביי תחת משכחת לה לישנא דאיתפוסי ולישנא דאחולי לישנא דאתפוסי דכתיב

ואם

רש"י

*קדושת דמים מדחה · המקדיש בהמה לדמים בשעה שאינה ראויה לגופה כגון הכא דכי אקדשה לפלגא לא אקדשה אלא לדמי ומדחי לה ממזבח לעולם ח] *ס"ד דלא חייל דיחוי אלא אמידי דאקדשיה למזבח ונדחה : **בעלי חיים נדחין** · ואע"ג דהדר מיחזו אידחו לעולם משום דיחוי קמאי : **דיחוי מעיקרא** · כגון זו שמתחלת הקדשה נדחית הוי דחוי ופלוגתא היא דאיכא למ"ד (סוכה לג.) נראה ונדחה שוב אינו חוזר ונראה אבל דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי : **הכא עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קרבה** · אפילו נתכוון מתחלה לכך דלא חשיבא מילתא בתרייתא מידי דאין מעשר קדוש כה"ג אלא דרך מנין *ויהא הוא עשירי וה"ה נמי אם אמר חציה עולה וחציה תמורה לא חיילא תמורה לגבי עולה דלא קאי שום בהמה גביה שהוא מימר בה : **אלא חציה מעשר וחציה תמורה** ט] ותרוייהו כי הדדי ניכהו כי חיילא : י] תמורה נוהגת בכל: **מתני'** **תחת זו תמורת זו חליפי זו** · לשון תמורה ניכהו : **מחוללת** · לשון חילול הוא ולא אמר כלום שאין בהמת קדש תמימה יוצאה לחולין : **לעשות לו דמים** · שתהא אותה של חולין שוה כאותה של הקדש שהוא מחלל עליה ולא יתאנה ההקדש : **גמ' אתפוסי** · בתמורה : **קדשי בדק הבית** · אם העמיד בהמת חולין ואמר זו תמורת זו וחליפי זו: **לא אמר כלום** · לשון תמורה הוא ואין עושין תמורה כדאמרינן בפ"ק (לעיל יג.) ילאו קדשי בדה"ב כו': **זו תחת זו מחוללת על זו דבריו קיימין** · ויצא ההקדש לחולין וזה נכנס תחתיו שקדשי ב"ה נפדין אפילו תמימין אלמא תחת לישנא דאחולי הוא·ל' ירושל' מי תפסן פדיונן כלומר מי עבדי תמורה:

ואם

תוספות

שמע מינה מדר' יוחנן תלת ש"מ יש דיחוי בדמים · ויש ספרים דגרסי ש"מ קדושת דמים מדחה וי"מ מדחה את התמורה דאינה קריבה כדאמר ותמורתה כיוצא בה ולא נראה שהרי בפ' בתרא דכריתות (דף כז:) גבי מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה* ש"מ תלת ש"מ קדושת דמים מדחה והתם ליכא לפרושי מדחה התמורה דהא אין תמורה בעופות אלא ודאי הכי פירושא כמו יש דיחוי בדמים כלומר אפילו בדבר שאין בו אלא קדושת דמים וא"ת מ"מ אינו מתורץ התם דהא לא שייכא קדושת דמים בעופות דהא קיימא לן (*שקלים פ"ד מ"ח) דאין לעופות פדיון י"ל דהתם ה"פ ש"מ יש דיחוי אפילו בדבר דלית ביה קדושת הגוף וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה כההיא דמטמא מקדש עשיר שהפריש קן כו' וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן כולהו נמי שמעינן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף נח.) על המפריש נקבה לפסחו וקאמר עלה ש"מ תלת כו' וא"כ מאי יא] קמ"ל ר' יוחנן וי"ל משום דפליגי תנאי בבעלי חיים אי נדחין אי לא ואשמועי' דר' יוחנן אית ליה כמ"ד בעלי חיים נדחין וא"ת מאי קאמר ש"מ יש דיחוי בדמים וש"מ דיחוי דמעיקרא הוי דיחוי כיון דשמעינן דיחוי מעיקרא היינו קדושת דמים וי"ל דאשכחנא שפיר דיחוי מעיקרא*יב] קדיש קדושת הגוף כגון מומר שאכל חלב והפריש קרבן עליו וחזר בו דהוי דיחוי מעיקרו* קדושת הגוף שהרי אין הדיחוי על ידי קרבן אי נמי כההיא דפרק התערובות (זבחים דף עח.) דתנן דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר ודייק עלה בגמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל אם נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל ואע"ג דיש בו מראה דם וכה"ג מלינו דיחוי מעיקרו בקדושת הגוף וא"ת כיון דאית ליה לר' יוחנן דיחוי מעיקרו הוי דחוי אמאי נקט ר' יוחנן גופיה בפ"ק דזבחים(דף יב:) ובפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר הואיל ונדחה ידחה נימא אכל חלב והמיר דת והפריש קרבן ולשמעינן רבותא טפי דאפי' דחוי מעיקרו הוי דחוי וי"ל *משום אידך דאמר התם אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה נקט נמי הכי דבההוא לא מצי למינקט נשתטה והפריש קרבן דשוטה אין בהפרשתו כלום וא"ת היכי מצינו למימר דרבי יוחנן אית ליה דיחוי מעיקרו הוי דיחוי האמר בפ' שני שעירי (יומא דף סד.)*דטעמא דבעלי חיים אינן נדחין דיליף ממחוסר זמן ואידך מחוסר זמן לא אחזי הא אחזי משמע דהא *דקסבר דבעלי חיים נדחין ס"ל דאין דחיה אלא היכא דאחזי מעיקרו וא"כ מנא ליה דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי וי"ל דיש שם שיטה אחרת* דבעלי חיים אינן נדחין מקרא דמום בם לא ירצו ולא ילפינן ליה ממחוסר זמן ולפ"ז מצינו למימר דאית ליה דחוי מעיקרו הוי דחוי והא (דהוא קאמר) התם מחוסר זמן לא איחזי היינו מקמי דהוה ידע קרא דמום בם וא"ת הרי ההיא דפ' בתרא דכריתות (דף כז: כח.) דאמר רבי הושעיא מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה וקאמר עלה ש"מ תלת ט' כי הכא ופריך עלה מר"ש דקאמר המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר הוא עצמו קרב פסח ונימא הואיל ונדחה ידחה והתם קשה טובא חדא אדפריך לרבי הושעיא נפרוך נמי אמילתא דר' יוחנן ועוד אדמותיב ליה מר"ש נסייעיה מרבנן דפליגי עליה דר"ש ואמרי תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ונהי נמי דהכי יג] קמשני מ"מ מה ס"ד דמקשה וכי לא הוה ידע שיתרץ לו כן ועוד אדפריך מר"ש דברייתא נפרוך מר"א דמתני' דפירקין דלעיל ואלו קדשים (דף יח:) דתנן בהדיא המפריש נקבה לעולתו וילדה זכר ירעה כו' רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה *וי"ל דס"ל למקשה דטעמא דר"ש דאמר במפריש נקבה לפסחו וילדה זכר דהוא עצמו קרב פסח היינו משום דאזיל לטעמיה דאמר בפ' ואלו קדשים(דף יט:) גבי ההיא דתנן המפריש נקבה לאשם ירעה כו' ר"ש אומר תמכר שלא במום ופריך בגמ' עלה למה לי תסתאב תמכר שלא במום דכיון דלא חזי למילתיה היינו מומו ומשני א"ר יהודה אמר רב היינו טעמא דאמר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וטעמא דר"ש מפרש דסבר דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא לה קדושת הגוף ומש"ה פריך מר"ש אההיא דמטמא מקדש עשיר שהפריש קן דלית בה קדושת הגוף וליכא למימר ליסייעיה מרבנן דעד כאן לא פליגי רבנן אלא במפריש נקבה לפסחו ומפריש נקבה לאשם מהאי טעמא דמגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף אבל בההיא דמטמא מקדש לא שייך ביה האי טעמא דקדושת דמים לית בהן דבעופות לית בהו פדיון *ומיעקרא מקדושת מזבח דלא הן ולא דמיהן קרבי ובהא אפילו רבנן מודו ולה"ג ניחא דלא פריך אמילתיה דרבי יוחנן דשייך ביה שפיר מגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף וא"כ אי הוה מותיב מינה מר"ש ה"א אדמותיב מר' שמעון ליסייעיה מרבנן ומש"ה נמי ניחא דמותיב מר"ש דברייתא ולא מר' אליעזר דמתני' משום *דמסתבר ליה יד] מר' אליעזר דטעמא דר"ש משום דאזיל לטעמיה דההיא דמכילתין פ' ואלו קדשים (דף יט:) ומשני התם לאו בפלוגתא דמגו דנחתא כו' תליא מילתא אלא בפלוגתא דבעלי חיים נדחין ואנן לרבנן אמרי ור"ש הוא דקסבר בעלי חיים אינן נדחין :

אמר אביי הכל מודים דאי אמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה · פירש רש"י אפילו נתכוון תחלה לכך דלא חשיב מילתא בתרייתא מידי דאין מעשר קדוש כי האי גוונא אלא דרך מנין והוא היה עשירי וה"ה אם אמר חציה עולה וחציה תמורה לא חיילא תמורה גבי עולה הואיל ולא קיימא שם בהמה גביה שימיר בה אלא חציה מעשר וחציה תמורה דתרוייהו כי הדדי ניכהו הוא חיילא עכ"ל וקשיא דאפילו אם כולה מעשר אין בדבריו כלום ועוד מאי או דלמא מעשר קריבה כו' הא לא קריבה ולא קדשה אלא במנין טו] ופר"י דמיירי באדם המעביר לאמו תחת השבט ואמר משאלא עשירי מן הדיר תהא חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה דקדושת הפה שהקדישה לעולה עדיפא מקדושת מעשר שאינו יכול לחול אלא על ידי מנין עשירית והעברת שבט דדוקא בעולה ושלמים פליג *)(ר"ש) ואמר דחלו שניהן דלא אלימא כולי האי קדושת זה מזה אבל בעולה ומעשר דאלים קדושת עולה ועדיפא אחד מקדושת מעשר ד"ה כוונתו לעולה וא"ת אמאי לא אמר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כדאמרינן לעיל בריש פירקין גבי בכור ותחול מעשר ולא עולה וי"ל דהתם כשאמר בבכור עם יציאת רובו יהא עולה אבל הכא מיירי שאמר עם יציאת מיעוטו יהא עולה ומעשר דלא חל עליה קדושת מעשר עד יציאת רובו :

*) נ"ל ר' יוסי רש"ק

בעי

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה ג :

כא ג מיי' שם פ"ב הלכה א :

[דף כח.]

כב ד מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח ט :

כג ה מיי' שם הל' ז :

[וע"ל מנחות קז:]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ש"מ תלת ש"מ בעלי חיים נדחין וש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ דחוי :

ואע"ג שקדוש קדושת נ"ק

וקדוש קדושת נ"ק

דטעמא דמ"ד דב"ח נ"ק

דקסבר ר"י דב"ח

דמ"ד דס"ל דב"ח אינן נדחין יליף מקרא נ"ק

דקאמר התם נ"ק

ונעקרה נ"ק

עי' רש"ק וגי' נ"ק דמסתבר ליה דטעמא דר"ש משום כו'

◆

שיטה מקובצת

א] ש"מ בע"ח נדחין וש"מ קדושת דמים מדחה וש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי אמר : ב] תיקו' ברוב ספרים תוספים כאן פיסקא ואם משאמר (תמורת) [הרי זו] שלמים כו' פשיטא אמר רב פפא כו' א) : ג] זו חליפי זו אות ת' נמחק : ד] לעשות לו דמים : ה] אמר חליפי זו אות ת' נמחק . ו] דעתך דתחת לישנא : ז] סיפא' ל"א קדשים בה"ב [מי] מיתפסי פדיונן והתניא קרבן יצאו קדשי בדה"ב שאינן קרבן : ח] לעולם ולא חייל עלה אלא קדושת דמים דדמי כאילו מקדיש חצי דמיה ומדחה אחרת הבאה מכחה כגון תמורתה דאמר והמורתה כיוצא בה דנדחה מעל המזבח דלא קריבה לעולם וה"נ בברייתא דקדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוצא בה ל"א קדושת דמים מדחה כשאינה ראויה לגופה כגון הני דאקדשיה למזבח ולא אקדשיה אלא לדמי ומדחה לה ממזבח לעולם(דלא)כך מצאתי ברש"י כת"י דהוה ס"ד דלא הוי דחוי לגמרי אלא: ט] תמורה דתרוייהו כי : י] חיילא מי אמרינן אין קדושת תמורה חיילא אא"כ בהמת קדש לפניו והשתא את"ל דקדושתו חייל כה"ג הי חייל ברישא' תמורה נוהגת' ברש"י כת"י בכל הקדשים אבל מעשר בחולין ולא בקדשים : יא] מאי דבמשנה : יב] מעיקרו דקדיש קדושת : יג] דהכי דחה' מ"מ תיבת קמשני נמחק : יד] ליה דטעמא' על תיבת מרבי נרשם למעלה שני נקודות להורות כי ראוי לפ"ד למחקו ותיבת אליעזר ל"ש ונמחק ועיין בקדושין (דף ז) בתוס' : טו] במנין' גליון ועוד מאי אמר בסמוך חציה תמורה וחציה מעשר הלא תרוייהו לא חיילא עד שיעשר כמו דפי' בקונטרס ונראה דכשהעביר העשירי אמר ביציאת רובו תהא חציה עולה וחציה מעשר ואמר כולה עולה דאפילו לר' יוסי דאמר בעולה ושלמים חיילא תרווייהו הכא מודה שתקרב עולה דקדושתה חמורה שכן כליל וקדושתה על פיו משא"כ במעשר ואף על גב דאמר לעיל דברי הרב כו' ה"מ בבכור ועולה שקדושתם שוה זה כליל וזה' קדושתו מרחם אבל עולה ומעשר לא' לשון הר"י ז"ל בגליון :

א) ר"ל דברוב ספרים גרסי גם כאן פשיטא וכו' א"ר פפא וכו' כמו דאיתא לעיל (דף כה סע"ב).

מסורת הש"ס

ד"ה ב"ח נ"ל קודם ד"ה קדושת נ"ק

ולא תימא דלא ליהוי דיחוי נ"ק

קדושין ז: פסחים עח. יומא סד. כריתות כז. [כח.]זבחים יב.עג. [עג:]

וזהו סי' עשירי נ"ק

[ב"מ מ.]

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' סיפא · גרש"י ל"א ואי ס"ד לישנא דאיתפוסי הוא מי תפסן פדיונן אמר כו' :

משום אידך מילתא דר"י דאמר נ"ק

[ובזבחים יב. [illegible]]

◆

רבינו גרשום

ש"מ בעלי חיים ' שאין בהן מום נדחים מהקרבה: וש"מ קדושת דמים מדחה' דהא בהמת קדושת דמים היא ומדחה הקרבה ' וש"מ דחוי מעיקרא ' כגון זו שנדחית מתחלה בשעה שהקדיש חלקו שלא היתה ראויה להקרבה הוי דחוי דאע"ג דלא נראית מעולם להקרבה ואע"ג משעה שהקדישה הוי דחוי דסד"א דנראה ונדחה שוב אינו נראה אמרינן אבל דחוי מעיקרו לא הוי דחוי לגמרי קמ"ל דהוי דחוי: דברי הכל עולה אפילו לר' יוסי דחציה מעשר לא קדיש דמעשר אינו קדוש אלא בשעת יציאתו מתחת השבט העשירי : אבל היכא דאמר חציה תמורה וחציה מעשר' דלא אמר כראוי לא על תמורה ולא על מעשר דאין אדם אומר הרי זו תמורה [סתם] אא"כ אמר תמורה [תחת] זו וכן אין אדם יכול לומר הרי זה מעשר אלא בשעת יציאתו מן הדיר: והיכא דאמר סתם הכי חציה תמורה וחציה מעשר מאי לשום איזה יקרב תמורה יקרב שכן נוהגת כו' : שכן מקדש לפניו ולאחריו ' כדתנן קרא לתשיעי עשירי כו' שלשתן מקודשין: נמלך(א) פשיטא דתפוס לשון ראשון : לא' נצרכה ' אע"ג דנמלך בתוך כדי דבור בכדי שאילות שלום ב)הרב לתלמיד מהו דתימא כדבור דמי והאי דשתק ונמלך דעיוני קא מעיין הוא מה היה דעתו לומר כדי לשתף עם עולה וליהוי דבריו קיימין דליהוי תמורה עולה ושלמים קמ"ל דלא: מי שאמר על בהמה אחת הרי זו תחת זו או תהא זו תמורת זו או זו חליפי זו הרי זה לשון תמורה ' דתמורה וחליפין כתיב בפירוש לא יחליפנו ולא ימיר אבל אמר זו תהא מחוללת על זו אין זו לשון תמורה ולא לקי : ואם היה הקדש בעל מום ' ואמר זו מחוללת על זו : יצא לחולין ונכנס זו תחתיו דהרי זו מחוללת על זו משמע תצא והכנס זו ובודאי כשהקודש הוא תם וראוי להקרבה ואמר הרי זו מחוללת על זו אין בדבריו כלום ולא יצא הקודש להולין אבל כשהוא בעל מום יוצא לחולין ונכנס זה תחתיו : וצריך לעשות לו דמים ' לקודש כדי שיהא זה שנכנס תחתיו שוה לו בדמים שלא יתאנה הקודש : (אי) דתחת לישנא דאיתפוסי ' בתמורה משמע : [ורמינהו בקדשי בדק הבית אם אמר תמורת זו חליפי זו דהיינו לשון דאיתפוסי בתמורה לא אמר כלום : קדשי בדק הבית אין עושה תמורה אבל אם אמר זו תחת זו או זו מחוללת על זו דבריו קיימין דאין זה לשון תמורה אלא לשון אחולי תצא זו ותכנס זו ואי ס"ד דתחת לישנא דאתפוסי בתמורה הוא] מאי שנא רישא [דאמר לא אמר כלום] ומאי שנא סיפא דאמר דבריו קיימין : ל"א קדשי בדק הבית מי תפסי פדיונן כלומר מי תפסי תמורתן : משמע לישנא דאתפוסי' בתמורה דכתיב

ואם

א) גיר' רבינו היה ככאן פסיעה וכו' א"ר פפא לא נצרכה כו' וכדלעיל (דף כה סע"ב) ועי' בשיטה מקובלת אות ב' י' ב) עי' ב"ק ענ: ול"ע וע"ע בתוס' לעיל דף כה: ד"ה לא נצרכה ובש"ך חו"מ סימן רנה ס"ק כה ·

תורה אור

ויקרא כז ישעיה ס

ואם תחתיה תעמוד הבהרת א] דאחולי דכתיב תחת הנחשת אביא זהב ב] והלכך גבי קדשי מזבח דעבדין תמורה לישנא דאתפוסי הוא גבי קדשי בדק הבית דלא עבדין תמורה לישנא דאחולי הוא אמר רבא אפילו בקדשי מזבח ג] משכחת לה לישנא דאחולי הוא כגון שהיה הקדש בעל מום א"ר אשי אפילו בבעל מום נמי ד] משכחת לה לישנא דאחולי ומשכחת לישנא דאתפוסי ידו אקודש חול הוי ידו אחול קודש הוה בעי אביי היו לפניו שתי בהמות של קדש בעלות מום ושתי בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו [א] מי אמר לאתפוסי ה] ולקי או דלמא כל היכא דאיכא היתרא לא שביק איניש היתרא ועביד איסורא ואת"ל כל היכא דאיכא היתרא לא שביק איניש ועביד איסורא ו] היו לפניו שתי בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום ושתי בהמות של חולין ואחת מהן בעלת מום ואמר הרי אלו תחת אלו מהו [ב] מי אמר תמימה תחת תמימה לאתפוסי בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש בעלת מום דחולין תחת תמימה דהקדש ז] ותרוייהו לקי ואם ת"ל כל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא ולאחולי הוא ולא לקי היו לפניו שלש בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום ושלשה בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מי אמרינן ח] מדתמימות תחת תמימות לאתפוסי תמימות נמי תחת בעלת מום לאתפוסי או דלמא הכא נמי כל היכא דאיכא היתירא לא עביד איסורא וההיא בתרייתא לאחולי הוי ואם תימצי לומר הכא נמי כיון דאכתי גברא לא איתחזק באיסורי לא שביק התירא ועביד איסורא בעי רב אשי היו לפניו ארבע בהמות של קדש ואחת מהן בעלת מום וארבע בהמות של חולין ט] ואמר הרי אלו תחת אלו מהו הכא ודאי כיון דאיתחזק גברא באיסורי (בכולן) י] לקי בארבע מלקיות או דלמא אע"ג דאיתחזק יא] באיסורא לא שביק איניש היתירא ועביד איסורא יב] א)והוי בתרייתא לאחולי הוי תיקו: אם היתה הקדש בעל מום יצא לחולין כו': ב)א"ר יוחנן יצא לחולין דבר תורה וצריך לעשות דמים מדבריהם ור"ל אמר אף צריך לעשות דמים דבר תורה במאי עסקינן אי נימא אאונאה בהא נימא ר"ל אף צריך לעשות דמים יג] [דבר תורה] והא ג)תנן אלו דברים שאין להם אונאה העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אלא אבטול מקח בהא נימא ר' יוחנן צריך לעשות דמים מדבריהם והאמר

א) והאי ב) [ב"מ נו. כל הסוגיא ע"ש] ג) ב"מ נו.

ואם תחתיה תעמוד · עמדה במקומה והייט דומיא דאתפוסי שההקדש עומד במקומו הלכך הואיל ותרוייהו משמע [ג]לא מסרו הכתוב אלא לחכמים דידעי למימר היכא הוי תחת אתפוסי והיכא הוי חילול : **גבי קדשי בדק הבית כו'** : **ידו אקודש חול הוי** · הניח ידו אקודש ואמר זו תחת זו אידך דחולין ודאי יד] לחולין מתכוין וחול הוא : **ידו אחול** · ואמר זו תחת זו אתפוסי הוא דקדש בעל מום עושה תמורה (א) ואי הוה בעי האי לאחולי הוה מנח ידיה על ההיא טו] דקדש: **ואמר הרי אלו** טז] (חטאת) **תחת אלו** · ולא הניח ידו לא כאן ולא כאן : **לאתפוסי** · מתכוין או לאחולי מתכוין והוא הדין נמי דמלי למיבעי בחדא אלא איידי דבעי יז] מיבעיא הך בעיא אחריתי בתרתי נקט (ב) הכא דתרתי : **איסורא** · לא ימיר : **תמימה תחת תמימה לאתפוסי** · דהא ודאי אי אפשר דלא הויא חדא לאתפוסי הואיל וחדא תמימה דהקדש *איכא יח] מיהא בקדשי מזבח ותמימים אמרינן לעיל דאתפוסי הוא : **ובעלת מום תחת בעלת מום לאחולי** · דודאי אתפוסי ליכא למימר דרע ברע לא כתיב דליעביד תמורה : **או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום כו'** · ואף על גב דפשיטא לעיל דלא שביק היתירא ועביד איסורא איכא למיבעי הכא הואיל ואי אפשר דלא עביד איסורא בחדא איכא למימר כי היכי דבהא עביד איסורא בהא נמי לא איכפת ליה ודאי אתפוסי הוא : **היו לפניו שלשה בהמות כו'** · דאף על גב דפשיטא דלא שביק היתירא ועביד איסורא איכא הכא למיבעי דאיכא למימר זיל בתר רובא כיון דע"כ תרתי לאתפוסי דהשתים דהקדש תמימות וליכא אחולי בהו שלישית נמי אתפוסי הוא : **גברא לא איתחזק** · יט] דבשלשה זימנין הויא חזקה תרי זימני לא הוי חזקה לשון ירושלמי בעי אביי *(כו') או דלמא תמימה תחת תמימה דאתפוסי דחזיא להקרבה אבל תמימה תחת בעלת מום דבעלת מום דהקדש לא(הוי')חזיא להקרבה לאחולי איכוון א) כיון דבעא (ג) למימר חדא לאתפוסי כו' כלומר דאילו הוה בדעתיה לאתפוסי חדא ולאחולי חדא הוה קאמר בהדיא הך לאתפוסי והך לאחולי כי הדדי כלומר שתיהן עשאן שוות הואיל ולא פירש [ד] ב) על שתיהן הניח ידו ושתיהן תמורה דהא איבעי ליה לאתנוחי ידיה על בעלת מום דקדש אי הוה בדעתיה לאחוליה אלא אי הוה לפניו *(כו') מדהני תרתי בהמות לאתפוסי דודאי מתפיס הנך תרתי דחולין בההיא דקדש דממירין שנים באחד דהא כיון דתמימה דקדש ליכא למימר לאחולי אההיא בעלת מום נמי לאתפוסי ולקי שלשה מלקיות או דלמא ההיא בעלת מום דקדש לאחולי והאי דלא אתנח ידיה על ההיא כ] דבעלת מום שהניח ידו על חולין דכיון דלאחולי הוה בעי הוה ליה לאנוחי אבעלת מום דקדש הא דנקט כא] כל ההיא דבעלת מום קמ"ל דאי הוה מנח ידיה על התמימה של קדש שעם הבעלת מום הוה מהני נמי כאילו הנחה על בעלת מום גופה *והא אמרי' בההיא דבת אחולי היא דלאחולי איכוון ובתמימה לאתפוסי דאע"ג דהנח ידיה עליה הואיל וליכא למימר אחולי בה בדידה רמי רמויי כגון דהויין ג' בהמות של קדש ואחת בעלת מום ושלשה בהמות של חולין תמימות והעמידן בשתי שורות זו כנגד זו והאי רמי כמו איתרמי שכוונם זו מול זו ואנח ידיה על הנך דחולין ואמר אלו תחת אלו מי אמרינן כיון דרמי חדא לקביל חדא להכי פלגינהו דלא בעי לשווי לבעל מום כי הני כב] דהייט לאתפוסי אלא לאחולי או דלמא בתר דבורא דידיה אזלינן והרי הניח ידו על החול ולאתפוסי איכוון ליסגא אחרינא או דלמא בתר כג] רובא אזלינן וכיון דרובא לאתפוסי איהו נמי לאתפוסי : **יצא לחולין דבר תורה** · דאמרינן בפ' המנחות והנסכים (מנחות קא.) ואם כל בהמה טמאה בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר : **מדבריהם** · דמה"ת אין אונאה להקדש דכתיב (ויקרא כה) אל תונו איש את אחיו ולא הקדש : **אף צריך לעשות לו דמים דבר תורה** · רב חסדא מפרש לה לקמן : **אי נימא אאונאה** · דלא כתאנה אלא שתות : כד] **ביטול מקח** · שנתאנה יותר משתות :

א) את"ל כיון דבעי למימר כצ"ל נ"ק ב) ועל שתיהן לא הניח ידו כו' נ"ק .

בעי רב אשי היו לפניו שתי בהמות · ה"ה דבחד בהמת קדש בעלת מום וחד תמימה חולין מצי למיבעי ואיידי דאיכא בסמוך בעיות דמיירי דוקא בשתי בהמות נקט נמי הכא כן : **בעלת** מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא תמימה דחולין תחת בעלת מום דהקדש ובעל מום דחולין תחת תמימה דהקדש תרוייהו לאתפוסי ותרוייהו לקי · תימה למה האריך כל זה הוה מצי למימר בקיצור בעלת מום תחת בעלת מום לאחולי או דלמא הא נמי לאתפוסי ופירש"י דבעלת מום תחת בעלת מום לא תפיס דאין רע עושה תמורה ברע דדוקא טוב ברע או רע בטוב עושה תמורה אבל רע ברע לא ולא נהירא דזה לא מצינו כה] ועוד דאדרבה משמע לעיל בפ"ק (דף ט') דרע ברע תפיס דקאמר לעיל א"כ נימא קרא טוב ברע או רע[בו]משמע דרע ברע תפיס מיהו כל השיטה דהכא משמע כפירוש רש"י דבבעיא דלעיל נמי נקט שתי בהמות של חולין תמימות ולא נקט בעל מום ור"י פירש דרע ברע נמי חייל תמורה עליה מיהו יש לנו לומר טפי לאחולי מלאתפוסי דלמה יתפים מאחר דאינו מעלה אותה דגם זאת אינה ראויה להקרבה : **אף** צריך לעשות דמים דבר תורה · ולא יצא לחולין עד שיעשהו דמים והכי פירושא דמתני' יצא לחולין וצריך לעשותו דמים כלומר יצא לחולין כשיעשהו דמים והא דלא צריך למיתני יצא לחולין משום דתנא לעיל מינה ליתני דלא נפקי לחולין אלא נתפסין בתמורה וזה וזה קדושים תנא נמי ליתנא דאחולי :

כ"ין

ג"ק מ"ז

איכא באחת ובקדשי מזבח תמימים אמרינן לעיל דאתפוסי הס"ד נ"ק

[היו לפניו ב' בהמות של קדש ואחת מהן ב"מ ושני בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו מי אמרי' תמימה דחולין תחת ב"מ דהקדש נמי לאתפוסי מדתמימה תחת תמימה לאתפוסי האי נמי לאתפוסי א"ד כו' תמימה לאתפוסי דהויא כו' נ"ק]

[ג' בהמות של קדש ואחת מהן ב"מ וג' בהמות של חולין תמימות והניח ידו על של חולין מדהני כו' נ"ק]

נ"ל והוא

נ"ק
מ"ז ג"י
נ"ק

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ט :

כד ב מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה ב :

כה ג ד ה ו מיי' שם הלכה ג :

כו ז מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ח ט :

כז ח מיי' פי"ג מהלכות מכירה הלכה ח סוש"ע ח"מ סימן רכז סעיף כט :

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ידו אחול וכו' דאי הוה : (ב) ד"ה לאתפוסי וכו' נקט נמי הכא בתרתי הס"ד : (ג) ד"ה גברא לא איתחזק וכו' כיון דבעא למימר כ"ב אגב דיבור הוא פי' על ירושלמי לפי גירסת ירושלמי שלפנינו בנוסחא שלם וכן כולם בסמוך הוא לפי גירסת ירושלמי:

◆

שיטה מקובצת

א] הבהרת · ומשמע לישנא דאחולי: ב] זהב' והואיל וכך לא מסר הכתוב אלא לחכמים גבי קדשי מזבח דעבדי תמורה לישנא כו' דלא עבדי תמורה : ג] מזבח · זימנין דמשכחת לה לישנא דאחולי כגון' תיבת הוא נמחק : ד] נמי · זימנין משכחת לה לישנא דאחולי וזימנא משכחת לה לישנא: ה] לאתפוסי' מתכוין ולקי: ו] איסורא' ולאחולי הוי היו : ז] דהקדש ובתרוייהו לקי : ח] אמרינן מדהני תרתי תמימות תחת תמימות לאתפוסי ההיא בהמה תמימה של חולין נמי תחת בהמה של הקדש בעלת מום : ט] חולין תמימות: י]לקי ארבע מלקיות או : יא] דאיתחזק גברא באיסורא לאיגליון אע"ג דאיתחזקא גברא אין זה חזקה גמורה דבבת אחת ובדבור בא · הר"י ז"ל: יב] ע' בהשמטות בסוף המס' : יג] דמים והא אנן תנן תיבות דבר תורה ג"ש ונמחק : יד] ודאי לאחולי מתכוין: טו] ההיא דהקדש הס"ד : טז] תיבת חטאת נמחק: יז] דבעי למבעיא הך : יח] ותחת בקדשי מזבח תמימים תיבת מיהת ואותו' ל"ש: יט] איתחזק תלתא זימני הוי : כ] ההיא בהדי דבעלת : כא] דנקט על ההיא בהדי דבעלת : כב] הני דהני לאתפוסי ואיהי לאחולי או : כג] בתר רובא אזלינן: כד] שתות הס"ד ומה"ד והא אנן תנן בפרק הזהב אלו דברים שאין כו' וכולהו נפקא מקרא התם הס"ד ומה"ד ביטול : כה] מציני' גליון ונראה דה"פ בעל מום לאחולי דלאתפוסי לא אמרינן דשביק היתירא ועוד מה ירויח בהך התפסה כיון שהחולין בעל מום אבל לאחולי מרויח לאכול קמייתא דהקדש דחביבא ליה טפי · הר"י בגליון :

ואיפוך

◆

רבינו גרשום

ואם תחתיה תעמוד הבהרת · כלומר שבמקומה עומדת [אף] בהמה זו של קודש במקומה בקדושתה ותופסת אחרת בקדושתה כדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש : ומשמע לישנא דאחולי · שמוציאו מקדושתו ונכנס זה במקומו כדכתיב תחת הנחשת שגולו אביא זהב במקומו הואיל וכן כו' : אמר רבא אפילו בקדשי מזבח הוי לישנא דאחולי כגון שהיה הקודש בעל מום [בהכי] סבירא ליה לרבא דהא ואם היה קדש בעל מום משמע נמי (אחולי) [ארישא קאי אומר ת"ז תחת ז] שהרי לא מצינו תחת גבי תמורה: הניח ידו על הקדש בעל מום · ואמר תהא זו של חולין תחת זו של קדש (שירי) [שיתחלל] עליו חול היינו משמע לישנא דאחולי שיצא של קודש ויכנס זה במקומו: אם הניח ידו על זו של חולין ואמר תהא זו תחת זו · הוי האי בעל מום קודש ולא יצא לחולין וזה תמורתו : מי אמרינן לאתפוסי בתמורה קאמר ולקי תרי מלקיות : או דלמא כל היכא דאיכא היתירא דיכיל לאחולי דלית ביה לאו ועביד איסורא להמיר : מי אמרינן·פה תמימה תחת תמימה קא אמר · לאתפוסי תמורה דכיון דשניהן תמימות על איזו שמניח ידו מתפסת בתמורה:ובעל מום[דחולין]· תחת בעל מום דהקדש: ובעל מום · דחולין תחת תמימה דהקדש דהיינו טוב ברע או רע בטוב ואתרוייהו לקי: ואת"ל היכא דאיכא קצת למיעבד בהיתירא לא עבד כולה באיסורא ולאחולי הוא ולא לקי אלא חדא : היו לפניו ג' בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום כו' · מי אמרי' מתמימה תחת תמימה לאתפוסי : תמימה דחולין נמי תחת בעל מום · דקודש לאיתפוסי דאזלינן בתר רובה: או דלמא הכא נמי אמרי' כל היכא כו' · כיון דאכתי גברא לא אתחזק תלתא זימני באיסורי למעבד תמורה אמרינן לא שביק התירא אלא לאחולי הוא : בעי רב אשי היו לפניו כו' ל"א בעי אביי היו לפניו כו' או דלמא תמימה תחת תמימה לאיתפוסי דחזיא תמימה דקודש להקרבה הלכך תפסה תמורה אבל תמימה תחת בעל מום של קודש דלא הויא בעלת מום לא תפסה תמורה אלא לאחולי הוא : ואת"ל הכא כיון דבעי למימר בפירוש חדא לאיתפוסי וחדא לאחולי ולא אמר תרוייהו תפסי דתרוייהו כי הדדי אנח ידיה על הנהו דחולין דאי לאחולי איתבעי ליה לאתנוחי ידיה על ההיא בעלת מום כדאמרינן לעיל הניח ידו על הקודש חולין מדלא אתנח ידיה עלה אלא על תמימה דחולין ש"מ תרוייהו תפסן : אלא היו לפניו ב' בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום ושלש בהמות תמימות [של חול] והניח ידו על בהמה תמימה של חול ואמר הרי אלו תחת אלו והכא המיר ב' תמימות של חולין בתמימית אחת של קודש וכדתנן בפ"ק ממירין אחד בשנים כו': מי אמרינן מדהני תרתין בהמה תמימה של חולין לאתפוסי בההיא תמימה דקודש ההיא תמימה שלישית של חול לאתפוסי תחת בעלת מום דקודש או דלמא לאחולי היא והדין דלא אתנח ידיה על ההיא תמימה דקודש דבהדי בעלת מום ולא על בעלת מום נמי דהכי הוה דיניה אי הוה לאחולי האי דלא אתנח משום דקסבר רובה עדיף מוטב להניח על הרוב שלש ולא על השתים אבל מכל מקום דעתו לאחולי תיבעי · [דמיי דמי] חדא להדי חדא כלומר אם חיבר כל אחת של הקדש כנגד אחת של חולין והנהו חולין כולן תמימין וחדא דהקדש בעלת מום ואמר אלו תחת אלו מאי מי אמרינן כיון דדמי חדא להדי חדא מעשיו מוכיחין דתמימה כנגד תמימה לאתפוסי ובעל מום כנגד תמימה לאחולי או דלמא לא משגיחינן ארמויי אלא בתר דבורא אזלינן דאמר הרי אלו תחת אלו והאי משמע נמי דאמר אתמימה דחולין וליהוו כולהו לאיתפוסי : ל"א או דלמא בתר רובה אזלינן דהנהו דחולין הוו רובה והנהו אנח ידיה וליהויין כולהו לאיתפוסי : יוצא לחולין דבר תורה · משום דכי אמר בלשון תמורה אינו יוצא לחולין אלא הוא ותמורתו קודש אבל כשאמר הרי זו מחוללת שלא אמר בלשון תמורה : יוצא לחולין דבר תורה' בפסולי המוקדשין דניכרין וצריך לעשות לו דמים כדאמרן לעיל מדבריהן של חכמים שדברי תורה אין אונאה להקדשות דעמיתו כתיב למעוטי דהקדש במאי פליגי אי נימא אאונאה אדין אונאה' ל"א קאמר בפירוש דטעו בשתות דהיינו דין אונאה דחייב להחזיר לו בהא נימא ריש לקיש דבר תורה והתנן כו' : ואלא דטעו בכדי ביטול מקח ביותר משתות בהא נימא

ר'

הגהות הגר"א [א] גמ' מי אמר לאתפוסי עד איסורא נ"ב רש"י · וגרסתו לאתפוסי מכוין או לאחולי מכוין ואת"ל כו' וכ"ה הגירסא נכונה : [ב] שם מי אמר תמימה כו' · עי' רש"י . ותוס' שדחקו מאד ול"נ דהגירסא מהופך וכצ"ל מי אמרינן תמימה תחת תמימה בעלת מום תחת בעלת מום ותרוייהו לקי א"ד תמימה דחולין תחת בע"מ דהקדש לאחולי בעלת מום דחולין תחת תמימה דהקדש לאתפוסי ואת"ל כו' · פי' דבע"מ תחת בע"מ א"א לומר לאחולי דמאי אהני תיקו · גירש"י ל"א בעי אביי היו לפניו שתי בהמות של קדש ואחת מהן ב"מ ושתי בהמות של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מהו מי אמרינן תרוייהו לאתפוסי א"ד תמימה תחת תמימה לאתפוסי אבל תמימה תחת ב"מ לאחולי ואת"ל כיון דבעי למימר חדא לאתפוסי וחדא לאחולי כי הדדי עבדן ואתרוייהו אנח ידיה אלא אי היו לפניו שתי בהמות של קודש ואחת מהן בע"מ ושלשה בהמות של חולין תמימות מאי מדהני לאתפוסי האי נמי לאתפוסי א"ד ההוא בע"מ לאחולי קמכוון והא דלא אתנח ידיה על ההוא דבע"מ דס"ל הא דנקט כו' · ההיא דבע"מ ואת"ל כיון דבעי לאתנוחי ידיה על תמימה דהקדש לאתפוסי מכוון למי רמויי מאי מי אמרינן כיון דרמי חדא לקבל חדא להכי פלגינהו דלא בעי לשווי לבע"מ כי הני א"ד בתר דיבורא דידי' אזלינן ל"א בתר רובא אזלינן תיבעי : [ג] רש"י ד"ה ואם · לא מסרו כו' · לא יכולתי להולמם וצ"ל דמסתמא דעתו של אדם על לשון כמועיל : [ד] ד"ה גברא · על שתיהן נ"ל ועל שתיהן :

והאמר רבי ירמיה *אקרקעות דחולין ורבי יונה אמר אהקדשות תרווייהו משמיה דר' יוחנן אמרי אונאה אין להן ביטול מקח יש להם לעולם אביטול מקח ואיפוך א] ומי מצית אמרת איפוך הניחא למ"ד אהקדשות וכ"ש אקרקעות אלא למאן דאמר אקרקעות אבל הקדשות אין להן ביטול מקח היכי איפוך להא ב] אמר רבי ירמיה לא תיפוך לימא בדשמואל קא מיפלגי *דאמר שמואל [א]הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל [א] דר' יונה לית ליה דשמואל ורבי ירמיה אית ליה דשמואל לא בין דמר ובין דמר אית ליה דשמואל [ב] דרבי יונה סבר כי אמר שמואל [ב]דיעבד אבל לכתחלה לא אמר ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך ודקא קשיא לך מתניתין ג] אלו דברים הקדשות כדרב חסדא דאמר רב חסדא (א)ד] אין להן אונאה אינן בתורת אונאה [ג]דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר ה] אמר עולא לא ו] אמרו [ד]אלא בשמוי בתרי אבל בשמוי בתלתא ואע"ג דאתי במאה לא הדר איני ז] *והאמר רב ספרא היכא אמר מאה כתרי ותרי כמאה [ה]לענין עדות אבל לענין אומדנא ח] [ו]בתר דעות אזלינן ותו (ב) תלתא ותלתא לא אזלינן בתר בתרא [ג] דיד הקדש על העליונה קסבר עולא צריך לעשות דמים מדבריהם וכל דרבנן אקילו בה רבנן:

מתני' [ז]הרי זו תחת עולה תחת חטאת לא אמר כלום תחת חטאת זו ותחת עולה זו תחת חטאת ותחת עולה שיש לי בבית היה לו דבריו קיימים °[ח]אמר על הבהמה טמאה ט] ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב מתני' דלא כרבי מאיר דאי כר"מ הא *אין אדם מוציא דבריו לבטלה: י] הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיו עולה: טעמא דבהמה טמאה ובעלת מום דלא חזיין לא בעיין מומא [ד]אבל מפריש [ט]נקבה לאשם או לעולה בעיין מומא א"ר יהודה אמר רב מתני' דלא כר"ש דתנן *ר"ש אומר תימכר שלא במום יא]:

הדרן עלך כיצד מערימין

והאמר רבי ירמיה משמיה דר' יוחנן אקרקע לחולין ורבי יונה אמר משמיה דר' יוחנן אהקדש: **אונאה אין להן ביטול מקח יש להן** · שאם נתאנה יותר משתות חוזר לרבי יונה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן: **איפוך** · ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר תורה ור"ש בן לקיש אמר מדבריהם: **הניחא**. לרבי יונה דאמר אהקדשות אמר ר' יוחנן דיש להן ביטול מקח ואע"ג דכתיב אחיו וכ"ש אקרקעות ניחא מאי דאפכת לה: **אלא לר' ירמיה** · אי אפכת לה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן: **אמר לך ר' ירמיה לא תיפוך** · דודאי הכי הוא כדאמר ברישא ורבי יונה מתרץ לטעמיה ומפיך לה: **לא בין למר בין למר אית להו דשמואל** · ואי (ג)כדקמכוון לאחולי ודאי מיתחיל כלומר אם היה בדעתו לאנות ההקדש ולחלל בדמים פחותין ודאי יב] מיתחיל אבל להכי אמר ר"ל צריך לעשות דמים דבר תורה משום דאיהו לא מיכוון לחללו בדמים פחותין אלא סבור שיהו החולין שוין את דמי ההקדש ור' יוחנן סבר בכך מתכוין לחללו: **ואיבעית אימא אפילו לר' יונה לא תיפוך** · להא דר' יוחנן ור"ל ואאונאה קיימי ובביטול מקח לא איירו כלל ודקא קשיא לך לריש לקיש ממתני' דאלו דברים לא קשיא דההיא מתרץ לה ריש לקיש כדרב חסדא דאפילו פחות משתות חוזר וה"ק קרא איש את אחיו הוא דבשיעור שתות משלם פחות משתות לא משלם הא הקדש אפי' פחות מכדי אונאה חוזר והיינו דבר תורה דקאמר ר"ל לעיל ורבי יוחנן מוקי ליה כמשמעותיה אבל בביטול מקח לא איירי כלל ר"י ולא תיקשי לא לרבי יג] *יוחנן ולא לרבי ירמיה: **לא** יד] **אמרו** · דמשלם לו הדיוט להקדש כל האונאה אלא דשמוה בי תרי ברישא וטעו ותו הדרי תלתא ושיימוה להקדש טפי: **אבל שיימוה תלתא**. מעיקרא אפילו טו] הדור בי מאה ואמרי' דקמא טעו לא הדרא שומא: **ואפילו תלתא ותלתא** · כלומר אפי' לא אתו אלא תלתא ואכחישו לתלתא קמאי יד ההקדש על העליונה ובתר בתראי אזלינן: **מתני' זו תחת חטאת** טז] **זו**. שהיתה חטאת עומדת לפניו: **הרי אלו לעולה**. משמע לדמי עולה דאי איכהו גופייהו הוא בעי לאקרובי הוה אמר הרי אלו עולה: **גמ' מתני'**. דקתני תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום דלא כר"מ דאמר יז] *נותן דמיו כמה שהוא ראוי לימכר בשוק שאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים יח]: **לא בעינן מומא**. לא בעיין לרעות דהא מסאבי וקיימי: א) **הא מפריש נקבה כו' בעיא מומא** · הואיל וחזיא להקרבת שלמים: **דלא כר"ש** · דאמר בפ' אלו קדשים (לעיל דף יט:) המפריש נקבה לאשם תמכר שלא במום · לישנא אחרינא קדש גופא דבעיא לרעות דלא כר"ש יט] דאמר בפ' אלו קדשים אף לעולתו אינו עושה תמורה אלמא לא קדיש לגופיה: הדרן עלך כיצד מערימין

א) גי' נ"ק אבל מפריש

בין למר בין למר אית ליה דשמואל כו' · פרש"י ואי בדקא מיכוון לאחולי ודאי מיתחיל כלומר אם היה בדעתו לאנות ההקדש ולחללו בדמים פחותים ודאי מיתחיל אבל להכי אמר ר' שמעון בן לקיש צריך לעשות לו דמים דבר תורה משום דלאו איהו קמיכוין לחללו בדמים פחותים אלא סבר הוא שיהו החולין שוין דמי ההקדש ורבי יוחנן סבר בכך ודאי מתכוין לחללו עכ"ל וכן נפרש משמעות הלשון כי אמר שמואל דיעבד כלו' דבר שאינו מותר לעשותו לכתחלה אלא דיעבד וכגון שחיללו במתכוין בפחות משויין אבל לכתחלה כלומר דבר שמותר לכתחלה כמו שלא נתכוין לחללו על פחות משוויו אלא כסבור היה החולין שוין דמי ההקדש ונמצא שטעה לא אמר שמואל בכך שיחול ההקדש עליו ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה כלומר דבר המותר לכתחלה כגון שלא נתכוין להפחותו משויו אמר שמואל דמחולל אבל אין לפרש כדמשמע לפום ריהטא כי אמר שמואל דמחולל היינו דיעבד אבל לכתחלה לא דא"כ הא דאמר [משמיה] (משמע) דר' יוחנן בטול מקח יש להן היינו לכתחלה והיכי קאמר דאונאה אין להן וכי מותר להונות ההקדש לכתחלה ועוד היכי קאמר רבי ירמיה אפילו לכתחלה אמר שמואל דמותר לחלל שוה מנה על שוה פרוטה *ועוד מחולל דאמר שמואל משמע דיעבד ועוד דאמר פ"ק דסנהדרין (דף יד:) דבעינן לחלל ההקדש תשעה ישראל וכהן אחד ויליף לה התם מקראי לכך צריך לפרש כדפי' רש"י*:

לא אמרו אלא דשמוה בי תרי · כלו' הא דאמרן פחות מכדי אונאה חוזר פי' חוזר ההדיוט להקדש אונאתו מיהו חילול הוי וקשה דמשמע פרק הנחנקין (שם דף פח.) גבי זקן ממרא דאפי' לגורא של הקדש צריך עשרה בני אדם לפדותו ומוקי התם דפליגי זקן ממרא וסנהדרין בפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בהקדשן וקאמר התם דלא מחייב אא"כ פליג זקן ממרא אסנהדרין בדבר שיש בו חיוב חטאת ומפרש לה התם כשנפדה ההקדש בג' לר"א אינו פדוי והוה הקדש ואי קידש בו האשה אא"כ אינה מקודשת ולרבנן הוי פדוי ויצא לחולין ואם קידש בו האשה מקודשת אלמא דשלשה ועשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מעכבין והכא משמע דהוי מחולל בתרי ועוד שמואל היכי קאמר דמחולל על שוה פרוטה וצריך לומר דהכא מיירי בבעל הבית הפודה הקדש שלו וכי האי גוונא אמר שמואל דמחולל על פחות משווי °אבל גזבר המוכר הקדש צריך שלשה או עשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **מתני'** דלא כרבי מאיר · פירוש דקתני תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום וכיון דאמר רבי מאיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה הכי נמי הכא דעתיה אחטאת שיש לו בבית או אעולה שיש לו בבית הוציא דבריו ועוד יש מפרשים דקאי אהא דקתני אם אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום והיינו דלא כרבי מאיר דכיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה דעתיה לומר הרי לעולה וגמר ואמר לשם דמים: הדרן עלך כיצד מערימין

רבינו גרשום

ר' יוחנן מדבריהם ולא דברי תורה הא איתמר ר' יונה אמר אהקדשות האי דבעי למימר לקמיה דביטול מקח יש להן דבר תורה: ור' ירמיה אמר אקרקע · יש להן בטול מקח ותרווייהו משמיה דרבי יוחנן אמרי בטול מקח יש להן · דבר תורה: ואיפוך · דר' יוחנן דאמר מדבריהם תריץ ליה כריש לקיש ודריש לקיש כר' יוחנן ולא קשיא לך: ומי מצית אמרת איפוך · הניחא למ"ד לר' יוחנן דאמר דהקדש יש להן ביטול מקח וכ"ש אקרקע איצטריך למימר איפוך אלא לר' ירמיה אקרקע יש להן ביטול מקח ולא אהקדש היכי אפיך לה: אלא לא תיפוך · ור' יוחנן מדבריהם קאמר יש להן ביטול מקח ולא מדאורייתא לדברי רבי ירמיה: לימא קא מיפלגי · ר' יונה ור' ירמיה בדשמואל דאמר שמואל · הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל: דר' יונה לית ליה דשמואל · דקסבר בטול מקח יש להן והאי שחיללו על פרוטה היינו טפי מבטול מקח ור' ירמיה אית ליה: ואב"א לעולם · כדאמר מעיקרא דאונאה פליגי אשתות ולא תיפוך ודקא קשיא לריש לקיש ואלו דברים שאין להם אונאה הקדש סבר לה דאין להן אונאה כדרב חסדא דאפילו פחות מכדי אונאה הוזר ל"א במאי קמפלגי לר' יוחנן וריש לקיש בדשמואל דאמר אחד זו ואחד זו דבר תורה לית ליה דשמואל כדמתרצינן איפוך ואב"א אפילו רב אית ליה דשמואל ואמר לך רב אי דקא מכוין לכתחלה לאחולי בכך בשוה פרוטה [מתחלה שפיר] (מיתחיל) אלא שאני הכא במתני' באומר זו מחולל על זו דלא קא מכוין לאחולי בפרוטה הלכך קאמר וצריך לעשות לו דמים דבר תורה: ואב"א דכ"ע לית להו דשמואל ופליגי בכדי אונאה כו': לא שנו · דצריך לעשות לו דמים כדי שלא יתאנה הקדש אלא שלא נישום הקדש בשלשה כשאמר זו מחולל על זו אבל נשום בשלשה אינו חוזר ואין צריך לעשות לו דמים שוב: והאמר רב ספרא היכא אמר מאה עדים כהרין · כלומר [אם] (אין) מכחישין מאה עדים שני עדים חשובין הללו שנים כאותן מאה שאין מאמינין לאלו יותר מאלו הואיל [ואין] מוזמין אותן: אבל לענין אומדנא אזלינן בתר רוב דעות · אע"ג דנשום בשלשה לכתחלה: ותו אפילו לא הויא אלא תלתא ותלתא · ותלתא בתראי מספן בשומא מי לא אזלינן בתר בתרא אלא עולא דאמר אבל נישום בשלשה אינו חוזר סבר לה כר' יוחנן כו': ל"א · לא אמרן דצריך לעשות לו דמים שוב אלא דשמוי לכתחלה בתרי אבל דשמוי בתלתא אע"ג דאתאן בי מאה ומטפו [לא הדרי ולא אמרי'] (לאהדר אמר) דהני תלת לא ליהוי עדיף שומייהו מדתרי (אלא אי) [ואי] אתו אחריני ומטפו ליהדר קמ"ל דלא הדר כיון דשמוי בתלת (הני והאמר רב ספרא אפילו למ"ד כו'):הרי זו תחת עולה או תחת חטאת ואין לו לא חטאת ולא עולה עדיין לא אמר כלום: [ואם אמר] תחת חטאת או תחת חטאת שיש לו בביתו דבריו קיימין: דאי ר"מ האמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה · וגמר ואמר לשום דמיו הכא נמי סבירא ליה דתיסכר: טעמא דאמר על בהמה טמאה דעל בעלת מום · ימכרו לאלתר בלא דעתיה משום דהא מסאבי וקיימי אבל מפריש נקבה לאשם בעיא מומא קודם שתמכר: ל"א אבל אמר על נקבה הרי זו לעולה קדשה קדושת הגוף לעולה ותמור ועושה תמורה מנו דחזיא לגופיה לשלמים: ודלא כרבי שמעון בן יהודה · דאמר לעיל בפרק אלו קדשים אף לעולה אין עושין תמורה דלית ליה מנו ולית ליה שם עולה על אמו: הדרן עלך כיצד מערימין

אוסרין

כח א ב מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ה [וברב אלפס ע"ז פרק א דף שנג]:

כט ג ד מיי' שם הל' י:

ל ה מיי' פי"ח מהלכות עדות הלכה ג טוש"ע ח"מ סימן לח:

לא ו מיי' פכ"ב מהל' מלוה הלכה יד טוש"ע ח"מ סימן קג סעיף ג:

לב ז מיי' פ"ב מהלכות תמורה הלכה א:

לג ח מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה ו:

לד ט מיי' פ"ד מהל' פסה"מ הלכה טו:

[ב"מ מ. ע"ש ושם ליתא תיבת דחולין]

ב"מ נז. בכורות כה. כ: קדושין יח: מעילה יד: ערכין כט.

[יומא סג. וכן בשבועות מב. אמר ר"ה בריה דר"י לרב ספא בהך מילתא]

[נ"ל יונה]

ערכין ה. וש"נ

[לעיל יט:]

גי' נ"ק המעריך פחות מבן חדש נותן דמיו כו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלו דברים כו' הקדשות כו' כדרב חסדא דאמר רב חסדא מאי אין להן: (ב) שם ותו דאפילו תלתא וכו' בתר בתרא נ"ב בתמיה: (ג) רש"י ד"ה לא בין וכו' ואי כדקמיכוין נ"ב עיין בתוספות דזהו פירושו של בדיעבד ועיין בב"מ דף נז לא פרש"י כן ע"ש בתוס':

ושחללו דאמר שמואל כו' נ"ק

[ע"ע תוס' ב"מ נז. ד"ה ומר סבר]

שיטה מקובצת

א] ואיפוך דר"י לרשב"ל ודרשב"ל לדר"י: ב] להא אמר לך ר' ירמיה: ג] מתניתין ואלו דברים: ד] חסדא מאי אין: ה] הוזר · ל"א במאי קמפלגי בדשמואל דאמר שמואל וכו' וא"א כ"ע אית להו דשמואל ואי קא מכוין לאחולי ודאי מתחיל אלא שאני הכא דלא קא מכוין לאחולי ואי בעית אימא דכו"ע לית להו דשמואל וכי פליגי בכדי אונאה ומתרץ ר"ל לאלו דברים שאין להן כדרב חסדא ובקצת ספרים לא כתיב רק זה הלשון בלבד ונראה שזאת היתה גירסת רש"י ז"ל ולא נצטרך לדחוק לשון דיעבד ולכתחלה לפי פירושו וכמו שדקדקו בתוס': ו] לא אמרן אלא דשמוי בי תרי אבל שמוי בי תלתא ואע"ג דאתי בי מאה לא הדר: ז] איני' ל"א אמר עולא לא שנו אלא דלא נשום הקדש בשלשה אבל נשום בשלשה אינו חוזר והאמר רב ספרא כו' וכן גרים הראב"ק אלא שהוא מהפך הלשונות: ח] אומדנא דברי הכל בתר רוב דעות אזלינן כו' ותלתא מילא אזלינן: ט] טמאה' עי' תוס' לעיל (דף ז ע"א): י] לבטלה' ס"א דתנן המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכ"א לא כלום: יא] במום ל"א טעמא דאמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום אבל אמר על נקבה דחזיא לשלמים מגו דקדישה קדושת הגוף לשלמים קדש גופה נמי מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב דלא כר"ש בן יהודה דתניא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אף לעולתו אינו עושה תמורה: יב] ודאי מיתחללין: יג] לר' יונה: יד] לא אמרן דמשלם: טו] אפילו אתו בי תיבת הדור נמחק: טז] תיבת זו נמחק: יז] דאמר בפ"ק דערכין גבי האומר ערך פחות מבן חדש עלי נותן: יח] דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ ג"כ משום בהמה שיש לו בבית קאמר אי נמי איכוין לאקדושיה קדושת דמים: יט] כרבי שמעון בן יהודה דאמר:

איזהו

הגהות הגר"א [א] גמ' דר"י עד אית ליה דשמואל נ"ג רש"י (וכ"ה הגירסא בב"מ): [ב] שם דר' יונה סבר עד אפילו לכתחלה נ"ג רש"י וגרסתו ואי כדקמכוונן לאחולי ודאי מיתחיל אבל הכא משום דלא קמכוון לאחולי: [ג] שם דיד נ"ל יד: [ד] שם אבל מפריש כו' · אע"ג דלא אקדיש אלא לדמי קדיש קדושת הגוף לזה דבעי מום ואע"ג דאמרינן לעיל הקדיש זכר כו' שם הוא ליקרב:

גליון הש"ס מתני' אמר על הבהמה טמאה · עיין מדרש רבה פרשת חיי שרה גבי שלשה שאלו שלא כהוגן: תוס' ד"ה לא וכו' אבל גזבר המוכר הקדש · עיין טורי אבן מגילה דף כג ע"ב ד"ה אדם ובאבני שהם שם:

כל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן איזהו מוקצה המוקצה לעבודת כוכבים הוא אסור ומה שעליו מותר ואיזהו הנעבד כל שעובדין אותו הוא ומה שעליו אסור וזה וזה מותר באכילה : **גמ'** אמר מר אוסרין בכל שהן דלא בטלי ברובא תנינא *כל הקדשים שנתערבו בחטאות מתות או בשור הנסקל אפי' אחד ברבוא ימותו וקשיא לן *מאי קאמר (א) הכי קתני נתערבו בהן מחטאות מתות או שור הנסקל אפילו ברבוא ימותו איצטריך ס"ד אמינא התם הוא דאיסורי הנאה אבל הכא דלאו איסורי הנאה אימא ליבטל ברובא קמ"ל ורובע ונרבע נמי *תנינא נתערבו רובע ונרבע ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין אמר רב כהנא אמריתה לשמעתא קמיה דרב שימי בר אשי אמר לי חדא בחולין וחדא בקדשים וצריכי דאי אשמועינן גבי קדשים משום דמאיסי אבל גבי חולין אימא ליבטלי ובחולין נמי תנינא *ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך ועבודת כוכבים וציפרי מצורע ועורות לבובין ושיער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב ושור הנסקל ועגלה ערופה וחולין שנשחטו בעזרה [ושעיר המשתלח] הרי אלו אסורין ואוסרין בכל שהן צריכי [א] דאי אשמעינן התם *(דאיסורי הנאה דלא בטלי אבל הכא ליבטלי) ואי אשמועינן הכא דלגבוה דמאיס אבל להדיוט אימא איסורי הנאה ליבטלו ברובא [ב] קמ"ל ורובע ונרבע מנלן דאסירי לגבוה דתנו רבנן *) מן הבהמה להוציא רובע ונרבע והלא דין הוא ומה בעל מום שלא נתעבדה בה עבירה פסול לגבי מזבח רובע ונרבע שנעבדה בהן עבירה אינו דין שאסורין לגבי מזבח חורש בשור וחמור יוכיח שנתעבדה בו עבירה ומותר לגבי מזבח מה לחורש בשור וחמור שאין חייבין מיתה תאמר ברובע ונרבע שחייבין מיתה טול לך מה שהבאת הרי שנתעבדה בהן עבירה בשני עדים נעבדה בהן עבירה על פי עד אחד או על פי הבעלים מנין אמר רבי שמעון אני דן ומה בעל מום שאין התראת שני עדים פוסלתו מאכילה הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה ברובע ונרבע שהודאת שני עדים פוסלתו מאכילה אינו דין שהודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה ת"ל מן הבהמה להוציא רובע ונרבע והא אתיא מדינא **)(לא אתיא) אמר

*) נ"ק מ: [בכורות מא· נדה מא· זבחים פה:] **) [בילקוט ליתא]

ויקרא א

כל האסורין [לגבי מזבח] אוסרין בכל שהן · אפי' נתערבו אחד באלף כולן אסורין למזבח אם אינו ניכר וכולהו משכחת להו דאינן ניכרין אבל טרפה לא משכחת לה אלא כדמוקים לה במסכת זבחים בפרק כל הזבחים שנתערבו (דף עד:) כגון שנתערבה דרוסת הזאב בנקיבת הקוץ אי נמי בולד טרפה ואליבא דר"א דאמר לא יקרב : **גמ' וקשיא לן** · התם מאי אפי' דקאמר דהא קתני כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות דמשמע אחד מן הזבחים נתערב בהרבה חטאות המתות ואפי' אחד דהיתר ברבוא דאיסור כולן ימותו *ומאי (ב) קאמר פשיטא לן דכ"ש דכי הוי איסורא *יותר טפי (גבי איסור) פשיטא דימותו דהא איסור רובא : **ומשנינן** · התם הכי קתני כל הזבחים שנתערב בהן אחד מחטאות המתות דמשמע דחדא חטאת נתערבה בזבחים כשהיו הרבה ואפילו אחת דאיסור ברבוא דהיתר כולן ימותו ולא בטיל חד בינייהו ולמה לי למיהדר ולמיתני הכא : **התם הוא** · גבי חטאות המתות ושור הנסקל : **דאיסורי הנאה נינהו** · ומשום הכי חשיבי ולא בטלי : **אבל** · הני דמתני' רובע ונרבע דמותרין באכילה להדיוט דבהכי עסקינן שרבע או נרבע על פי עד אחד דאינה נסקלת בכך או שהבעלים הודו ומודה בקנס פטור אימא ליבטלו קמ"ל מתניתין : **ובזבחים** (גרסי') הו ואי אשמועינן הא דתמורה ה"א הכא הוא דלגבוה מאיס ומשום הכי לא בטלי וירעו עד שיסתאבו ויאכלם ההדיוט אבל מילתא דלהדיוט נמי אסורה אימא ליבטל קמ"ל התם ימותו דאפי' לגבי הדיוט לא בטיל דאי בטיל לימא ירעו עד שיוממו ויפדו ויאכלם הדיוט : **תנינא** התם בזבחים (ברובע) אחד מן הזבחים שנתערב ברובע ונרבע דחולין ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי היפה שבהם קרבן מאותו המין · כלומר ממין אותו קרבן שנתערב בהן אם שלמים הן יביא בדמי יפה שבהן שלמים דיד הקדש על העליונה ואם עולה היתה יביא בדמי היפה עולה אלמא שמעי' מהתם דלא בטלי ברובא : **חדא בחולין** · מתני' דהכא מיירי בנתערבו כשהן חולין ואחר כך הקדישן והאיך דזבחים מיירי דנתערבו כשהן קדושים דהתם קתני כל הזבחים : **אבל** · הכא גבי חולין דלא מאיסי בשעת תערובות דלא שייך בהו חלק גבוה אימא ליבטלן וכי מקדיש להו קדשי שפיר דהא כבר איבטיל ליה איסור וליקרבו קמ"ל : ובזבחים קפריך ניתני הא דתמורה ולא בעי הא דזבחים ומשני הכא תקנתא איצטריכא ליה להכי הדר תנא לה הכא בזבחים דהתם בתמורה תנא אוסרין בכל שהן ולא תנא תקנתא והכא תנא תקנתא ימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין : **ובחולין נמי תנינא** · דאפילו בחולין ממש לא בטלי ברובא בבעלי חיים וכל הנך דחשיבי : **ועורות לבובין** · מפרש במסכת ע"ז (דף לב·) א)שנוקבין כנגד הלב יג] עגול בדרך אותו נקב הוציאו האימורין והקטירום לעבודת כוכבים ותקרובת עבודת כוכבים אסור בהנאה : **ושער נזיר** · אסור בהנאה דבעי שילוח תחת הדוד : **ובשר בחלב** · חתיכת בשר שנתבשלה בחלב ושוב נתערבה באלף חתיכות כולן אסורות ואליבא דמאן דאמר בשר בחלב אסור בהנאה בשחיטת חולין בפרק כל הבשר יד](דף קיד:) : ב)**מאי שנא התם** · בקדשים דתני איסורי הנאה כגון חטאות המתות ושור הנסקל ואיסורי אכילה כגון טרפה בהדי הדדי : ג)**תערובת דחולין כו'** · כלומר דגבי מסכת עבודת כוכבים הוי תערובת דחולין איפסיק ותני איסורי הנאה לחוד דקתני ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן ואוסרין בהנאה יין נסך והדר תני בשיטה אחריתי ואלו דברים שאינן אוסרין איסור הנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו כו' מיסתברא קאי גבי מסכת עבודת כוכבים משום דבעי לפרושי איסורי דיין נסך *דדמיין ליה דהס נמי אסורין בהנאה : הכא נמי גבי זבחים *דדמיין ליה דכולהו אסורין לגבוה : **מן הבהמה** · משמע ולא כל הבהמה : **והלא דין הוא** · ולא צריך קרא : **חורש בשור ובחמור יוכיח** · שמותר לגבוה אם הקדישו אחרי כן : **טול לך מה שהבאת** · דלאו פירכא היא מהאי טעמא : **הרי שנתעבדה עבירה בשני עדים** · כלומר הרי יש לך להביא בדין זה אותו ששני עדים מעידין בו שרבע או שנרבע דהוא ודאי חייב מיתה ואסור לגבוה : **על פי עד אחד או על פי הבעלים** · דליכא מיתה מנין לך שאסור לגבוה אי לאו קרא : **אני אדיננו** · ולא צריך קרא : **הודאת עד אחד פוסלתו מהקרבה** · דכיון דאמר חכם מום קבוע הוא פסול מהקרבה : **פוסלתו מאכילה** · שהרי בסקילה הוא :

א) נ"א שקודרין כנגד הלב כנקב עגול ודרך אותו נקב מוציאין הלב ומקטיר לעבודת כוכבים וכפי' רש"י שם דף לב· ע"ש ע"ב ודף לב ע"א נ"ק · ב) ואי קשיא מ"ש התם כו' והל"ל נ"ק · ורש"ק כתב גי' אחרת היה לרש"י : ג) ובתערובות דחולין דבמס' ע"ז היה מפלגות לחולין כו' הל"ל · נ"ק :

כל האסורין : אבל הכא דלאו איסורי [הנאה] נינהו אימא ליבטלו ברובא ובפ' התערובת (זבחים עא:) קאמר ואי אשמועי' הכא ה"א דלהדיוט שריין קמ"ל הך דקתני התם ימותו ואפי' להדיוט אסירי:

והרובע והנרבע · התם בפרק התערובת (שם) משני אי מהתם מי קתני בכמה והכא קתני בכל שהוא והך דהתם איצטריך לאשמועינן תקנתא (והכא משני להו לעלמא) :

חורש בשור וחמור יוכיח שנעבדה בו עבירה ומותר למזבח . כדדרשינן *מאלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנתעבדה בהן עבירה:

טול אתה מה שהבאתי · פרש"י לאו פירכא היא מהאי טעמא הרי שנתעבדה בה עבירה בשני עדים כלומר הרי יש לך להביא בדין זה אותו ששני עדים מעידין בו שרבע או שנרבע דהא ודאי חייב מיתה ואסור לגבוה על פי עד אחד או על פי הבעלים דליכא מיתה מנין לך דאסורין לגבוה אי לאו קרא עכ"ל וא"ת למה לי קל וחומר לרובע ונרבע ע"פ שני עדים תיפוק ליה ממשקה ישראל לקמן (דף כט·) דדרשינן מן המותר לישראל והאי הרי הוא אסור בהנאה וי"ל דאיצטריך היכא דשחטו והקריבו קודם שנגמר דינו דמותר בהנאה הוא כדאיתא בב"ק פרק ארבעה וחמשה (דף מא·) אי נמי יש לפרש טול מה שהבאת הרי שנעבדה בו עבירה בב' עדים ואפילו לקל וחומר לא צריכא דבלאו הכי כמי ידע ביה שהוא אסור למזבח :

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי קאמר ומשנינן הכי קתני : (ב) רש"י ד"ה וקשיא וכו' ומאי אפילו כו' דקאמר פשיטא :

ומאי אפי' דקאמר פשיטא כו' נ"ק

יותר טפי לגבי היתר פשיטא כו' נ"ק

גירסת רש"י מאי אפי' דקאמר הכי קתני וכ"ג נ"ק

זבחים עא:

רבינו גרשום

אוסרין למזבח בכל שהן' שאוסרין כל הבהמות שנתערבו בהן אפי' הן דיבוא : והטרפה · כגון שניקב הוושט ואחר כך הבריא [העור] (העוף) עליו ואח"כ א) נתערבה באחרות : בחטאות מתות · באותן חמש חטאות שמתות : וקשיא לן מאי קאמר · פשיטא דכי נתערב זבח אחד בחטאות מתות דכולן ימותו הואיל ורובן מתות : אלא הכי קאמר כל הזבחים כשרים שנתערב בהן אחת מחטאת מת אפי' אחת בריבוא כולן ימותו דלא בטלה ברובא : הני מילי מידעם דאסור בהנאה' דהני חמש חטאות ושור הנסקל אסורין בהנאה : אבל כי מתערב מידי דלא אסור בהנאה · כגון הני דמתניתין האתנן והמחיר והכלאים והטרפה לן להכי איצטריך מתניתין : והא נמי תנינא בסיפא דההיא דכל הזבחים נתערבו בהן רובע ונרבע ברובע על פי עד אחד או ע"פ הבעלים דאינו חייב מיתה קא מיירי ואינו אסור בהנאה : ימכרו כולן ויביא בדמי יפה שבהן מאותו מין · כלומר אם נתערבו בעולות ובאשם ובשלמים ובחטאת ימכרו אותן ב) ממין כדי לפטור חובתו אבל הן עצמן לא יקרבו אע"ג דרובע ונרבע לא אסור בהנאה אלמא אע"ג דאינן אסורין בהנאה לא בטלי ברובא : ואמר לי רב שימי · להכי איצטריך למימר הכא והכא דחדא בחולין מתניתין דהכא מיירי [שנתערבו בחולין והא כל הזבחים מיירי] שנתערבו בקדשים וצריכי דאי אשמעינן גבי קדשים משום הכי לא בטלי דמאיסי רובע ונרבע למיתוי קדשים אבל גבי חולין ליבטלו להכי איצטריך מתניתין : ובחולין נמי תנינא ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך כו' · דלא בטלי נמי בחולין אפי' הכי צריכא עלייהו מתניתין דאי מהתם הוה אמינא היינו טעמ' דלא בטלי ברוב חולין משום דאיסורי הנאה נינהו הנך כולהו יין נסך כו' · אבל הכא ליבטלי דלאו אסירי בהנאה להכי איצטריך מתניתין דלא בטלי : ואי אשמעינן הא מתניתין לחוד הוה אמינא היינו טעמא דלא בטלי בהנך חולין דבעי להו לגבוה ומאיסי [אבל] להדיוט אימא אפי' איסורי הנאה ליבטלו ברוב להכי צריכא ואלו אסורין כו' · דאפי' להדיוט לא בטלי : ל"א אי מן האי נתערבו בהן רובע ונרבע הוה אמינא הני מילי בקדשים : אבל בחולין · נתערבו בחולין אימא לא אסירא אלא ליבטלו אשמעינן הדא מתניתין דמיירי דנתערבו בחולין ולא בטלי : ודאסורין בהנאה · כגון מוקצה ונעבד דלא בטלי בחולין אמאי איצטריך למיתני במתניתין הא תנא ליה חדא זימנא דתנן אלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך ועבודה זרה ועורות לבובין דלא בטלי בחולין אי מההיא הוה אמ'נא הני מילי איסור' להודיהו דאסורין בהנאה כגון אלו דכולהו אסורין בהנאה כי נתערבו בחולין דלא בטלי אבל איסורין דאינן אסור בהנאה כגון אתנן ומחיר והכלאים והטרפה כי נתערבו בחולין אימא ליבטלן להכי איצטריך מתניתין דלא : ומאי שנא לענין אי איערוב בקדשים הא מתני' ומתני' דכל הזבחים שנתערבו בהן כו' קתני התם נמי טרפה בהדייהו דאסור באכילה דתני איסור הנאה ואיסור אכילה בהדי הדדי דמוקצה ונעבד היינו איסורי הנאה וטרפה לא אסירא בהנאה אלא באכילת ותני להו בהדדי : ותערובת דחולין אפסק ותני איסורי הנאה לחוד' כגון יין נסך וע"ז ועורות לבובין : ואיסור אכילה לחוד' ג)דקתני סיפא ואלו אסורי' באכילה ומותר בהנאה חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו כו' [היינו טעמא דכי קאי במסכ' ע"ז משום דבעי לפרושי איסור' דיין נסך פריש גבי איסור דדמיין ליה כי קאי במתניתין כיון דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר דאסור לגבי מזבח מפרש נמי כל דאסור לגבי מזבח אפי' איסור כו' : טול לך מה שהבאתה · כלומר טול לך תשובה מראייה שהבאתה הרי שנעבדה בהן עבירה בשני עדים כלומר הרי מדין זה למדנו שנעבדה בהן עבירה בשני עדים · רובע ונרבע בעד א' לא למדנו להכי איצטריך מן הבהמה למעוטינהו דא"ר (ישמעאל)[שמעון] אני אדוננו לרובע ונרבע בעד אחד מדין ק"ו ומה בעל מום כו' : הודאת עד אחד פוסלין מהקרבה · כדאמרן בפרק כל פסולי המוקדשין נאמן ישראל לומר בכור זה נתתי לכהן במומו : רובע ונרבע · ב' עדים · פוסלין מאכילה דחייב מיתה הוא אינו דין שהעד עד אחד פוסל מהקרבה ת"ל מן הבהמה · הא למה לי קרא לרובע ונרבע ע"פ עד אחד : הא אתיא · מן דינא כדאמר ר' ישמעאל דמצי יליף מדינא

א) לכאורה צ"ע דאמאי לא מפרש רבינו כדאוקימתא דהש"ס דזבחים ע"ד והובא ברש"י כאן במתני' והא דלא אמר בגמ' כדמתרץ רבינו ז"ל דה"כ מקרי כילה ולא מקרי טרפה ומלוה לייסב · ב) נראה דצ"ל ימכרו אותן ויביא מדמי היפה אותו מין קרבן שנתערב בהם כדי לפטור וכו' · ג) הך משנה דאלו אסורין באכילה הוא בפ"ב ואינו סיפא כלל והטעם דלא חשיב שם נמי היסור מאכלות אמרינן שם טעמא בגמ' גופה (ד' עד') ודברי רבינו צ"ע ·

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל' יב:

ב ב מיי' שם פ"ד הל"א:

ג ג מיי' שם הל' ח ופ"ג הל' ז:

ד ד מיי' שם ופ"ד הל' טו:

רש"ק מ"ז וגי' נ"ק והכי משני להו בעלמא

ה ה מיי' שם פ"ג הל"ד:

[עי' תוס' חולין קטו: ד"ה חורש]

ו ו מיי' שם פ"ג הל"ב:

ז ז מיי' שם פ"ג הל"ד:

ח ח מיי' שם פ"ד הל' ו:

ט ט מיי' פ"ח מהל' ע"ז הל"א טוש"ע י"ד סימן קמה סעיף ח:

י י מיי' פ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הל' א:

יא כ מיי' שם הל"ב:

יב ל מיי' פט"ו מהל' מ"א הל' ו טוש"ע י"ד סימן קלד סעיף א:

יג מ מיי' פ"ז מהל' ע"ז הל"ט טוש"ע י"ד סי' קמ:

יד נ מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הל' ז ופי"ו מהלכות מ"א הל"א:

טו ס מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ט:

טז ע מיי' פ"ח מהל' נזיר הלכה יד:

יז פ מיי' פי"ב מהלכות בכורים הל' ז ופט"ו מהלכות מ"א הל' ז טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ח:

נ"ק

דלהדיוט אבל לגבוה אימא לא נפסדינהו לכולהו גירס' רש"ק

יח צ מיי' פט"ו מהלכות מ"א הל' ו טוש"ע י"ד סימן קנ סעי' א:

יט ק ר מיי' שם הל' ז:

כ ש מיי' שם הלכה ו:

כא ת מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' ב:

שיטה מקובצת

א]ואיזהו נעבד אות ה' נמחק : ב] שהן מאי קמ"ל דלא : ג] אפילו אחד בריבוא : ד]אמינא ס"א ה"מ נתערב במידעם דאסור בהנאה אבל כי נתערב במידעם דלא אסור בהנאה לא אהכי אשמעינן הדא : ה] קמ"ל · ס"א הא נמי תנינא בסיפא דההיא דקתני סיפא דההיא נתערבו ברובע כו' : ו] נתערבו ברובע ונרבע : ז] בדמי היפה שבהן : ח] ליבטלי · ס"א ל"א אמר רב כהנא כו' עד אמר לי אי מההיא הו"א ה"מ בקדשים אבל בחולין אימא לא אשמעינן חדא בחולין ודאסור בהנאה נמי תני חדא זימנא דתנן אלו אסורין כו' : ט] אימא אפילו איסורי : י] קמ"ל הרובע (אות ו' נמחק) ומאי שנא לענין תערובות קדשים דתני איסורי הנאה ואיסורי אכילה בהדי הדדי ותערובות חולין אפסיק ותני איסורי הנאה לחוד ואיסורי אכילה לחוד כי קאים בע"ז משום דבעי לפרושיה איסורי דיין נסך פריש נמי כל איסורי הנאה דדמיין ליה כי קאים הכא משום דבעי לפרושי מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר מפרש נמי כל דאסורים לגבי מזבח דדמיין ליה : יא] אני אדוננו ומה בעל מום שאין הודאות שני עדים : יב] על תיבות לא אתיא נרשם עליהם קו מלמעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו : יג] הלב קרע עגול ודרך אותו אות ב' נמחק : יד] הבשר · עיין בהר"ן בפ"ב דע"ז :

הגהות הגר"א [א] גמ' דאי אשמעינן התם דאיסורי הנאה כו' · גירסא שלפנינו היא נכונה ולא כגי' רש"ק והא דלא משני כן בזבחים משום דשם פליך מהטאות מתות דאיסורי הנאה ניכהו : [ב] שם קמ"ל · גירס"י ומ"ש התם בקדשים דתני איסורי הנאה ואיסורי אכילה בהדי הדדי ומ"ש גבי תערובות חולין איפסק ותני איסורי הנאה לחוד ואיסורי אכילה לחוד מסתברא קאי גבי יי"נ דאיסורי הנאה הוא תני איסורי הנאה דדמיין ליה ס"ל גבי זבחים תני דדמיין ליה דכולהו אסירן לגבוה :